Europe: Multinational Federal State

[Europa: Stat Federal
Multinațional]

Constantin MANOLACHE¹

¹ Associate Professor Ph.D.
„Petre Andrei” University of Iasi,
Romania, E-mail:
cmanolache2003@yahoo.com.

Abstract: The founding of the Multinational Federal State of Europe could be the greatest geopolitical achievement of the 21st century. The arguments of this assertion are in favor of the founding of a single European state entity, a process that would bring Europe out of a state of political and geographical interim, giving it a new architecture with features of legitimacy, uniqueness and originality. In this way, Europe would have its own identity and would be politically and legally recognized internationally. Europe's identity reconstruction as Multinational Federal State would fit into the fundamental elements of this creation: New Constitution; efficient European political institutions; modern European administration; new European capital in a central-continental geographical location; own military technology complex; signs and symbols of European state identity recognition. This article intends to analyze in a constructive spirit ten themes (challenges) of the construction of the Multinational Federal State of Europe, such as: politics, leadership, management, sovereignty, legal, historical, ideological, development strategies, communication, military.

Keywords: *Multinational Federal State of Europe; Single European State Identity; politics; leadership; management; history; ideology.*

How to cite: Manolache, C. (2019). Europe: Multidirectional Federal State. *Anuarul Universității “Petre Andrei” din Iași, Fascicula: Drept, Științe Economice, Științe Politice*, 24, 107-135.
<https://doi.org/10.18662/upalaw/36>

Introducere

Construcția identitară a Europei ca Stat Federal Multinațional reprezintă o arhitectură nouă care să ofere continentului european legitimitate, unicitate și originalitate. Deviza esențială ar putea fi: Europa - un singur Stat federal, națiuni europene dezvoltate, unitate continentală.

Un singur Stat federal ar putea însemna reconstrucția și reformarea Europei cu o autoritate politică centrală: Constituție nouă; instituții politice europene eficiente; administrație europeană modernă; capitală europeană nouă într-o locație geografică central-continentală; complex militar tehnologic propriu; însemne și simboluri de recunoaștere identitară statală europeană. Deși ființarea Statelor naționale atestă viața geografică, politică, economică, culturală și administrativă a Europei, această condiție nu este suficientă atâta timp cât Europa însăși nu are putere și valoare de Stat federal unic și reprezentativ.

Națiunile europene prospere din compunerea entității statale federale unice ar putea semnifica: recunoașterea istorică a națiunilor și etniilor europene; acceptarea nivelelor diferite de dezvoltare economică, socială, culturală și tehnologică în teritoriile europene; manifestarea diversității lingvistice europene; respectarea tradițiilor particulare ale fiecărei entități naționale europene; exprimarea liberă a ideologiei și a faptelor de conștiință ale fiecărei națiuni europene.

Unitatea continental-europeană ar putea presupune: caracterul unitar al noului stat european; existența principiilor generale de guvernare europeană; funcționarea corpului comun al națiunilor și etniilor europene, fără discriminări, intimidări și izolări teritoriale; clarificarea limitelor geografice ale Europei prin negocieri și mijloace diplomatice adecvate cu Statele vecine.

Identitatea europeană unică nu poate fi cunoscută dacă nu i se pot dezvălui toate fațetele existenței sale. Încă nu se poate vorbi despre evoluțiile Europei dacă nu se stabilește cu claritate identitatea acesteia, atât ca Stat federal unic, cât și ca așezare geografică.

Drept urmare, identitatea europeană se poate relaționa cu temele esențiale ale Europei statale federale unice în dublu sens: pe de o parte, identitatea europeană reprezintă un concept fundamental care solicită clarificări și interpretări de valoare științifică, iar pe de altă parte, provocările identității europene trebuie rezolvate în regim de urgență pentru a se evita situațiile de crize interne și internaționale.

1. Determinări conceptuale privind întemeierea Statului Federal Multinațional al Europei

În crearea, organizarea și funcționarea unui stat prevalează fundamentele teoretice dezvoltate progresiv în evoluția lor istorică. Drept urmare, Statul Federal Multinațional al Europei se poate întemeia pe legi, principii, norme, trăsături, funcții care-i pot defini cadrul teoretic de justificare a existenței sale.

1.1. Elemente teoretice de întemeiere a Statului Federal Multinațional al Europei

Orice construcție care vizează conexiunile între Statul Federal Multinațional al Europei și Comunitatea Europeană prezintă trimitere directă la procesul de integrare europeană, marcat atât de realizări și succese, cât și de eșecuri determinate de efectele nocive ale războaielor, tragediilor și înfrângerilor din destinul european. Foaia de parcurs a ideii de „Europa” din antichitate și până în prezent (ființarea Uniunii Europene) a fost mereu completată cu date care au reflectat atât dimensiunea occidentală a dezvoltării continentului european, cât și cea paneuropeană, traseu plin de dezbateri pro și contra, multe dintre acestea poziționându-se de partea anumitor teorii, cum ar fi: realism politic, cosmopolitism, naționalism, constituționalism etc.

În tot acest demers teoretic, s-a observat originalitatea structurală și funcțională a instituțiilor europene înscrise în tratatele europene, dar până la o anumită limită: instituțiile europene nu puteau asimila în interiorul lor Statele-națiuni, dar le puteau transforma în sensul realizării proiectului Identității Statale Europene Unice. Dimensiunile juridice ale tratatelor europene s-au regăsit în conținutul obiectivelor politice ale comunității europene, proces în care normele juridice elaborate prevedeau existența interacțiunilor între puterile statale, politicile publice, drepturile cetățenilor europeni și rolul Europei în lume (Teló, 2005).

În proiectarea Statului Federal Multinațional al Europei ar trebui să se țină seama de *multitudinea definițiilor date statului* de către diferiți autori (Burdeau, 1980). Astfel, geograful identifică statul cu un teritoriu, sociologul îl interpretează pe baza diferențelor dintre guvernanți și guvernați, istoricul îl vede din perspectiva existenței unei națiuni, juristul îl asimiliează la un sistem de norme (Kelsen, 1989), filosoful îl privește ca „substanță etică conștientă

de el însuși” (Hegel), economistul îl consideră ca autoritate planificatoare supremă.

Alte definiții privesc statul fie ca deținător de elemente materiale (populația și teritoriul), fie ca profil spiritual (puterea de dominare). Din toate aceste trăsături de definire statală, trebuie să se rețină faptul că statul este „o comunitate de oameni care trăiește pe un teritoriu propriu și posedă o organizare care îi oferă putere supremă de acțiune, de comandă și de coerciție în relațiile dintre membrii săi” (Malberg, 1921). Această definiție ar trebui să fie valabilă și pentru organizarea și funcționarea Statului Federal Multinațional al Europei.

Ideea de „Stat” este cea mai eficientă formă de organizare teritorială și demografică a unei națiuni încă din secolul al XVII-lea, rezistând în timp în ciuda transformărilor geopolitice și geostrategice care i-au afectat existența. Până în prezent, tot ceea ce a fost construit în spațiul euroasiatic, fie prin cuceriri teritoriale, fie prin înțelegeri de culise și alianțe secrete, a avut o durată limitată în timp: monarhii, imperii (otoman, țarist, habsburgic, german), uniuni (URSS, Iugoslavia, Cehoslovacia, Comunitatea Europeană etc.).

În temeiul logicii funcționării unei societăți, *noțiunea de Stat trimite la un ansamblu de trei realități: populație, teritoriu, guvernare*. Populația trăiește în interiorul unor frontiere care fixează limitele jurisdicției naționale și obligă la stabilirea de relații de vecinătate, potrivit ordinii internaționale. *Teritoriul* reprezintă suprafața de teren în care un popor sau o națiune își desfășoară activitatea suverană. Suveranitatea unei națiuni este legată de conceptul de independență, iar exercitarea acestei suveranități este definită de Constituție. Prin *guvernare* se înțelege faptul că statul reprezintă suveranitatea poporului (națiunii) asupra căruia se exercită autoritatea sa prin aplicarea legilor de organizare și funcționare ale societății. (Encyclopaedia Universalis, 2008).

Statul Federal Multinațional al Europei ar trebui să se definească în raport cu cinci elemente de bază: conceptual, instituțional, politic, juridic, psihologic. În primul rând, din punct de vedere conceptual, Entitatea Statală Europeană Unică este o idee, deoarece această structură statală poate exista numai atunci când se gândește despre ea și apoi poate deveni o realitate construită. Prin acest mod de gândire se pune în aplicare principiul „rațiunii de a fi” (raison d'être), realitate din care poate rezulta esența statală europeană. Omul a inventat Statul pentru a se supune unei autorități normative și nu voinței și dorinței altui om. Crearea spiritului sau ideii de Stat este o credință inventată de oameni pentru a face față pericolelor și fricii față de agresiuni, violențe și conflicte interne și externe. Pe acest fond, ideea de „Stat” vizează detașarea

relațiilor de autoritate față de relațiile personale de supunere (Encyclopaedia Universalis, 2008). În această situație, Statul este sprijinul unei puteri care transcende voința individuală a personalităților care comandă. Dar supunerea nu este de aceeași natură pe care o solicită șeful care comandă; această supunere durează atâta timp cât conducătorii guvernează. Conducătorul statului favorizează apropierea între oameni, atunci când opțiunile lor partizane sunt divizate. Aici este necesar să se disocieze fundamentul autorității statale de calitățile proprii ale celui care comandă și subordonarea ordinii date la respectarea condițiilor și normelor stabilite. În acest scop este necesar a supune pe guvernanți normelor de drept stabilite. În acest context, în toate societățile, de la cele primitive la cele moderne, Statul conține o putere care se ocupă de interesele comune ale grupurilor umane. În societățile primitive, Statul era anonim, deoarece el se identifica cu tradițiile, obiceiurile și credințele acestui tip de organizare socială. Într-un stadiu mai evoluat, atunci când au apărut cerințele economice și luptele între grupurile sociale, noua realitate a solicitat prezența permanentă a unui conducător (șef), dotat cu putere și inițiativă; astfel puterea se încarna într-un om: cel mai puternic, inteligent și abil.

În întemeierea Statului Federal Multinațional al Europei trebuie să se ia în considerare și abordările teoretice ale sociologului suedez Göran Therborn care a conceput trei direcții europene de dezvoltare a puterii naționale, concentrată administrativ într-o capitală (Therborn, 2008). Potrivit opiniei sale, identitățile naționale din Europa s-au dezvoltat în diferite forme. Rivalitățile interstatale și războaiele, divizările religioase ale creștinismului, diferențele etno-lingvistice au jucat un rol semnificativ în dezvoltarea conștiinței naționale. În istoria politică modernă a Europei, de o importanță crucială a fost dependența unei națiuni față de un prinț, un teritoriu statal, de diferite conflicte medievale și de orașele burgheze. Tocmai de aceea, la națiunile europene se disting trei repere de dezvoltare: a) națiune versus prinț (rege): model (patern) constitutiv al Europei moderne cu două ritmuri: unul cu dezvoltare rapidă prin revoluție (Paris a devenit capitală națională prin Revoluția franceză de la 1789, care a șters curtea dinastică de la Versailles; Madrid și Barcelona cu armate și dinastii învinse de Napoleon); altul cu dezvoltare graduală de naționalizare a monarhiilor (Londra în secolul al XVII-lea); b) națiune și doi sau mai mulți prinți: construirea națiunii s-a realizat prin „unificare”, nu prin revoluție și nici prin reformă, în capitală locuind toți prinții (Italia cu papalitatea de la Roma și Germania cu Hohenzolernii din Berlin); c) două sau mai multe națiuni versus un prinț

străin cu generare de conflicte, model cu trei subvariante: prima, în capitale occidentale și nordice (Bruxelles, Oslo, Dublin, Reykjavik); a doua, în Europa centrală și de est (Bulgaria, Grecia, România); a treia, Rusia ca uniune de națiuni din vechiul imperiu al Romanovilor în care bătălia finală împotriva prințului a fost câștigată prin forță de o clasă universală (proletariat).

În al doilea rând, din punctul de vedere instituțional al construcției statale europene, trebuie să se înțeleagă faptul că Statul este în același timp o instituție în care se încorporează puterea și autoritatea. În instituția statală, ideea directoare este dată de realizarea ordinii sociale. Normarea puterii statale devine energia dinamică a instituției denumită „Stat”. Consistența ideii de „Stat” este determinată de gradul de evoluție a societății europene, imaginea sa viitoare, tradițiile, filosofiele politico-sociale și rivalitățile care animă viața politică. De asemenea, rolul instituției statale europene trebuie să reglementeze viața politică și socială, atât prin impunerea unui statut guvernanților de a respecta normele juridice instituite, cât și stabilirea unui cod de conduită al cetățenilor care să respecte ordinea statală legalizată. Astfel, titlul de guvernare este prezentat în Constituție, document statal european fundamental care trebuie să definească toate condițiile de „stat de drept” referitoare la activitatea de conducere și la procedurile pe care Statul trebuie să le aplice.

În întemeierea Statului Federal Multinațional al Europei trebuie să se realizeze distincția între două probleme principale: pe de o parte, construcția ordinii statale interne europene; pe de altă parte, relaționarea Statului în plan internațional. Organizarea statală internă europeană este condiționată de cadrul internațional, mai precis de obiectul relațiilor externe. În acest context, conceptul de suveranitate europeană în condițiile creării Statului Federal Multinațional al Europei se referă la două niveluri de organizare politică și administrativă: un scut protector pentru comunitatea europeană; o condiție necesară a acțiunii externe europene.

Statul european este departe de a fi învechit; dimpotrivă, el își menține eficacitatea față de multiplele tendințe și tentative de slăbire a puterilor și competențelor sale în contextul globalizării. Statul suveran clasic ca pilon al istoriei moderne europene a trăit și nu mai există în Europa, dar Statul reinventat la noile condiții naționale și internaționale își capătă valoare și putere. În acest context, suveranitatea statală este condiționată de tratatele europene prin practica gestionării europene în comun și prin partajul exercițiului său cu alte State; în prezent, un război între Statele europene este

de neconceput. Statul are nevoie de cooperare europeană din punct de vedere economic, iar guvernele trebuie să-și amelioreze preformanțele lor comerciale, să deschidă avantaje pentru Europa și să accepte supunerea față de normele internaționale, interguvernamentale și supranaționale. Statul Federal Multinațional al Europei trebuie să reprezinte o realitate profund schimbată prin metoda comunitară în care se manifestă influența U.E. în managementul european (europenizarea) și libera preferință a Statelor membre în relațiile cu instituțiile europene.

În al treilea rând, Statul constituie un fundament al puterii politice, caz valabil și pentru Europa ca Stat Federal Multinațional. Drept urmare, Statul nu se identifică cu alte organizări sociale, precum clanul, tribul sau națiunea; el este construit de inteligența umană cu titlu de explicare și de justificare a puterii politice. În acest scop, realitatea sa este pur conceptuală. Dacă puterea politică nu se încorporează în persoana unui șef, atunci ea rămâne fără titular. Statul Federal Multinațional al Europei trebuie să se concretizeze într-un sediu al autorității politice. Aici se au în vedere forțele care se pot confrunta pe scena politică europeană pentru a investi în acest tip de „Stat” care să îndeplinească obiectivele și cerințele lor. Din această perspectivă, Statul european trebuie să fie rezultatul mizelor politice, să fie un produs politic care reprezintă forțele care au triumfat în alegeri și au legitimitatea de a impune ca voință de stat exigențele înscrise în doctrina și programul politic câștigător. Rar se întâmplă ca o societate politică să fie omogenă, în sensul că toți membrii pot comunica într-o reprezentare unică a ordinii dorite. De aceea, Statul reprezintă o miză a luptei politice, rezultată din concurența puterilor politice din comunitatea europeană. Statul Federal Multinațional al Europei ca organ al puterii politice funcționează potrivit ideilor și voințelor umane, trăsături care au valoarea unei directive generale, în sensul că prin aceasta se definește stilul prin care se exercită funcția politică.

Ideea Identității Statale Europene Unice se situează în curentul care estimează o anumită corespondență între ordinea internă și cea externă, fie la nivel regional, fie la rang mondial. Dar cum se poate concretiza existența Statului Federal Multinațional al Europei, după decenii de trecere de la Comunitatea Europeană la Uniunea Europeană, în contextul relațiilor economice și politice internaționale? Potrivit lui Olivier Costa, această problemă este complexă și nu poate fi rezolvată în mod clasic, ci în termeni și acțiunile politicii internaționale. Uniunea Europeană se situează la un nivel intermediar între calitatea de „Stat” și trăsătura de „nivel global”; ea este în același timp organizație internațională compusă din Statele membre, un

sistem politic cu tendință constituțională în formare și o regiune importantă la nivel global. Mai mult, dacă se ia în considerare existența celor două superputeri care au dominat lumea între anii 1945-1991, în cursul deceniilor de confruntare bipolară între S.U.A. și fosta U.R.S.S. pe timpul Războiului rece, semnificația internațională esențială a unității europene constă în acțiunea externă a Comunității Europene (C.E.) / Uniunea Europeană (U.E.). Astfel, contribuția Comunității Europene în asigurarea păcii în lume a constat în stabilirea de relații pașnice între Germania și vecinii săi, în special cu Franța. Practic, a fost vorba despre o politică externă de stabilire a unei păci stabile în interiorul Europei occidentale, în special între doi foști inamici istorici: Franța și Germania. De asemenea, acțiunile externe europene de stabilitate și pacificare au dus la democratizarea Statelor membre ieșite din sistemele dictatoriale fasciste.

În al patrulea rând, deciziile statale trebuie să se fundamenteze pe norme juridice pentru ca ordinea imaginată să se transforme în ordinea dorită, teze valabile și pentru viitoarea entitate statală europeană. Codurile juridice precizează texte potrivit cărora Statul este reprezentat prin structuri și elemente care fac obiectul competiției între puterile statului. În acest caz, Statul Federal Multinațional al Europei trebuie să fie maestrul obiectului de drept, calitate în care normele și regulile juridice trebuie să reprezinte instrumentele cele mai eficace de conducere a comunității europene.

Lupta pentru cucerirea puterii politice este forma competițională unde învingătorul își atribuie dreptul de a face legea. Prin urmare, Statul Federal Multinațional al Europei trebuie să devină observatorul și regulatorul ordinii și mișcării europene. Literatura de specialitate afirmă că în acest caz este vorba despre „Statul arbitru”, funcționarea sa devenind necesară atunci când tensiunile sociale se agravează până la amenințarea coeziunii comunitare, situație în care se justifică intervenția puterii publice.

Atunci când într-o comunitate apar tensiuni interne, Statul reprezintă singura forță capabilă de a face ordine, situație valabilă și viitorului stat european. Astfel, Statul este singurul instrument de a impune arbitrajul său în concurența puterilor de fapt. Universul politic este o ordine în mișcare și de aceea se apelează la stabilitate socială prin realizarea unui echilibru dinamic de forțe care să depășească stările de criză și să stabilizeze comunitatea respectivă, fără a o distruge. Puterea statală trebuie să combine, să domolească și să sintetizeze o pluralitate de inspirații și decizii pentru a realiza obiectivul politic fundamental: unitatea puterii. În acest sens, trebuie o solidaritate necesară între putere și conștiința politică a grupului. Dacă o

situație de criză nu se rezolvă, atunci o putere înlocuiește pe alta, în scopul restabilirii echilibrului între autoritatea politică și proiectul social stabilit.

În al cincilea rând, Statul Federal Multinațional al Europei ar trebui să prezinte o dimensiune psihologică, aspect în care acesta să fie o expresie a conștiinței europene, atât pe plan intern, cât și extern. Pe plan intern este vorba despre nivelul conștiinței politice comune a guvernanților europeni care să nu fie divizată, ci orientată spre interesele politice generale europene și exigențele normelor statului de drept european. La nivel extern, conștiința europeană trebuie să cuprindă situația concretă a cetățeanului european: sensibilitate la influențele de mediu, îngrijorări, interese personale, idei, atitudini, sentimente.

Profesorul italian Mario Teló susține idei originale despre transformările Statului european pe continent (Teló, 2005). Prin Declarația Schuman din 9 mai 1950 s-a stabilit punctul de plecare pentru Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (C.E.C.O.) și parcursul comunităților europene. În ciuda numeroaselor crize pe care construcția europeană le-a cunoscut, procesul de integrare a fost în general considerat ca un succes din trei puncte de vedere. Mai întâi, importanța istorică a reconcilierii franco-germane. Pacea între acești vechi inamici devenise necesară, după numeroase conflicte și două războaie mondiale. Germania întreținea relații de prietenie cu toți vecinii occidentali, iar după 1989 metoda integrării socio-economice ca direcție pentru pace și-a dovedit eficacitatea față de țările Europei centrale și de est. În al doilea rând, se are în vedere prosperitatea economică și socială fără precedent a Statelor membre, în ciuda dificultăților de adaptare la modelul european, efectelor economiei mondializate și dinamismului pieței europene. În al treilea rând, se are în vedere stabilizarea democrației politice în cadrul Statelor membre, inclusiv a celor care au ieșit din dictaturile fasciste și comuniste.

În concluzie, abordările teoretice cu referire expresă la modalitățile și posibilitățile de constituire a Statului Federal Multinațional al Europei fac, cu precădere, trimitere la dinamica procesului de integrare europeană și la conținutul teoriilor cu privire la organizarea și funcționarea statală cu caracter constituțional. În tot acest demers teoretic, contează cel mai mult gradul de reformă structurală și funcțională a instituțiilor europene, prevăzută în tratatele europene și cuprinsă în conținutul obiectivelor politice ale comunității europene. Astfel, reformele care trebuie făcute în interiorul instituțiilor europene trebuie să fie armonios corelate cu obiectivele în care

se preconizează organizarea și funcționarea Statul Federal Multinațional al Europei.

1.2. Statul Federal Multinațional al Europei - construcție identitară continentală unică

Crearea Statului Federal Multinațional al Europei se poate sprijini pe evoluția ideilor politice cu caracter național și supranațional, cadru teoretic în care Statul și națiunea au coabitat de-a lungul istoriei europene. Pe acest fond, suveranitatea națională a interacționat activ cu diplomația internațională încă din etapa absolutismului, continuând cu era constituționalismului modern, perioadă în care Statul național european a devenit în mod progresiv un actor principal în geopolitica europeană. De aceea, rolul instituțiilor politice și juridice ale Uniunii Europene ar trebui să crească în conceperea unei noi Entități Statale Europene Unice pentru modificarea exercițiului suveranității Statelor membre, delegarea puterilor către organele legislative și executive supranaționale și crearea unui spațiu european de libertate, securitate și justiție unde să predomină pacea, democrația și stabilitatea pe continentul european.

În ceea ce privește *forma de guvernământ a Uniunii Europene*, ea nu răspunde încă la concepția convențională de „Stat”, cadru în care Statul se definește ca un ansamblu de instituții centrale care deține monopolul legitim de dominație, educație și legislație. În prezent, în Uniunea Europeană funcționează un ansamblu de instituții comunitare și interguvernamentale care au inițiative de coordonare a politicilor publice pe teritoriul său. Statele membre își exercită funcțiile lor de suveranitate, dar au și obligația de a respecta normele juridice comunitare (Ferry, 2000).

În forma sa de exprimare cea mai scurtă, Identitatea Statală Europeană Unică înseamnă realizarea efectivă a Statului Federal Multinațional al Europei. *Dar ce este Identitatea Statală Europeană Unică?* Răspunsul la această întrebare devine complex și diversificat, dacă se iau în considerare cel puțin *patru elemente de analiză: realitate geografică, subiect arheologic, concept epistemologic, simbol de recunoaștere oficială.*

În *primul rând*, Europa are o valoare teritorială reală și incontestabilă, este un reper ontologic spațial în geografia lumii, deține o dimensiune continentală mare, este unică prin diversitatea și bogăția florei (munți, dealuri, câmpii, ape etc.) și specificitățile faunei, posedă cantități însemnate de resurse naturale, conține structuri fizice și infrastructuri stabile și rezistente și prezintă o arhitectură distinctă și originală față de celelalte

continente. Se poate remarca faptul că Europa este continentul cel mai avansat din perspectivă administrativă - integrare, instituții, politici publice - și cel mai dezvoltat din punct de vedere structural: bogăție, populație, teritoriu, număr de State membre.

În al doilea rând, prezența permanentă a populației în acest spațiu european se constituie în subiect arheologic concret, caracterizat prin diferențe demografice, etnice și lingvistice care i-au definit particularitățile existențiale, iar pe parcursul timpului au existat mari momente de dinamism constructiv, dar și de dramatism distructiv.

În al treilea rând, toate dezbatările, analizele, cercetările despre existența europeană se încadrează în conceptul epistemologic de „identitate europeană”, înțeles atât ca „teorie a științei” („logos” - „știință”, din limba greacă), cât și ca „teorie a cunoașterii” („episteme” - „cunoaștere”). Sub aspect științific, identitatea europeană are ca obiect de cercetare studiarea trăsăturilor, funcțiilor, formelor, modalităților și fundamentelor sale distincte de către subiecții care operează în acest domeniu: oamenii de știință europeni. Din punctul de vedere al teoriei cunoașterii (gnoseologia), identitatea europeană se încadrează în sfera cunoștințelor argumentate și demonstrate de către disciplinele științelor exacte și socio-umane, pentru a se evita confuziile și interpretările greșite despre aceasta” (Mesure & Savidan, 2006).

În al patrulea rând, identitatea europeană reprezintă un simbol de recunoaștere oficială de către cetățeni, instituții, națiuni și organizații internaționale, pasul decisiv în această problemă fiind acela de definire a entității statale europene unice prin constituirea Statului Federal Multinațional al Europei. La nivel european apar frecvent discuții legate de identitatea europeană, cadru care evidențiază că Uniunea Europeană are nevoie de o abordare realistă legată de subiecte de actualitate precum: globalizare, imigrare, moștenirea religioasă a Europei.

Potrivit cercetătorilor Furio Cerutti și Sonia Lucarelli (Cerutti, 2008), Europa actuală se află într-o criză de identitate existențială ca urmare a discrepanțelor existente între voințele naționale ale Statelor membre și obiectivele strategice europene în etapa post-extindere. Un lucru este important: „identitatea europeană” nu presupune anularea identităților naționale și nici înlocuirea diversităților culturale de pe continent. Mai mult, într-o uniune de state, identitatea reprezintă o condiție esențială pentru punerea în aplicare a programelor de guvernare și funcționarea legitimă a instituțiilor.

În definiția sa de esență, *identitatea europeană unică* reprezintă un set de valori și principii politice, juridice, culturale și sociale în care cetățenii europeni se recunosc ei înșiși sub semnul de unitate comună, concretizată în expresia: „noi, europenii împreună”. În acest context, identitatea europeană conține mai multe trăsături comune (Cerutti, 2008): a) proces de autoidentificare sub două aspecte: pe de o parte, este vorba despre autoidentificarea în cadrul Statului-națiune (cetățenii propriei țări), iar pe de altă parte, autoidentificarea europeană (uniune, Stat, federație, entitate interguvernamentală, cadru în care cetățenii sunt membri ai acestor organizări ca urmare a libertății de mișcare în spațiul european sau funcționari în instituțiile europene (elite, lideri, manageri etc.); b) identitatea europeană este un profil de autorecunoaștere (cetățenii din Statele membre se recunosc pe sine, trăiesc împreună, modifică și interpretează valorile și principiile, își urmăresc interesele și obiectivele propuse); c) grad de omogenitate în cultura politică (partidele europene cu ideologiile lor); d) însușire de guvernare, set de politici și declarații (informările publice ale mijloacelor de comunicare în masă despre Europa, rolul dezbaterilor constituționale și parlamentare, motivațiile despre politicile naționale și europene); e) dominantă a trecutului (moștenire de limbă, religie, moralitate, simboluri, forme, stiluri de viață) adusă în prezent și continuată spre viitor; f) proprietate de grup în care valorile și obiectivele europene sunt însoțite de distincția dintre „noi” (oglanda în care grupul își reflectă și își observă însușirile lui; conversațiile între membrii grupului despre cultura comună; dezbaterile despre democrație) și „ceilalți” (națiune, partid politic, comunitate socială care asigură o autoimagine care definește relațiile cu alte grupuri deschise sau agresive); g) corelație cu legitimitatea europeană.

Despre ideea europeană se vorbește încă de pe vremea scriitorului francez Victor Hugo și a filosofului francez Voltaire (secolele XVII-XVIII), fiind mereu reluată, atât la nivel teoretic, cât și practic, datorită unor conjuncturi europene nefaste, dar și a manifestărilor conservatoare ale unor lideri europeni lipsiți de curaj și inițiativă istorică în afirmarea destinului statal unic al Europei. Cert este un lucru: în secolul al XXI-lea nu se mai poate concepe Europa cu scenarii de salvare europeană temporară. Măsurile în acest domeniu sunt necesare, radicale și urgente. Apariția unui „Gorbaciov European occidental” se impune cu necesitate în scopul schimbării fundamentale a Europei în spirit constructivist, cu inițiativa întemeierii Statului Federal Multinațional al Europei. Între anii 2000-2005, s-a încercat elaborarea unei Constituții europene, inițiativă istorică de înființare a Statului European Unic, dar proiectul a eșuat, justificările de nereușită a acestuia fiind

multe și diverse, cu mari dezbateri și opoziții atât în Europa, cât și în mediile politice de pe alte continente. Cele mai multe observații critice s-au referit la faptul că nu s-a dorit un Stat European Unic puternic.

În ceea ce privește scenariile și așa-zisele „planuri secrete” privind viitorul Europei, dezbaterile s-au amplificat tot mai mult în ultima perioadă de timp. Pe acest fond, trebuie luate în considerare deciziile de analiză a evoluțiilor viitoare ale Europei cu cele cinci scenarii posibile prezentate în *Cartea albă privind viitorul Europei* și conținutul *Declarației de la Roma* din 25 martie 2017 cu privire la aniversarea a 60 de ani de la semnarea Tratatului de la Roma. Dacă ideile din aceste documente se pot pune în aplicare, atunci se poate vorbi despre constituirea Statului Federal Multinațional al Europei în următoarele decenii.

Cartea albă privind viitorul Europei evidențiază principalele provocări și oportunități ale Europei în următorul deceniu, fiind prezentate cinci scenarii ale modului în care Europa ar putea evolua până în anul 2025: a) continuarea pe același drum (realizarea agendei pozitive de reforme ale U.E. în spiritul orientărilor Comisiei Europene, concretizate în două documente: *Un nou început pentru Europa* din anul 2014 și *Declarația de la Bratislava* din anul 2016); b) accent exclusiv pe piața unică europeană; c) dezvoltare constructivă accentuată prin implicarea pozitivă comună a Statelor membre în domenii de apărare, securitate internă, siguranță socială; d) eficiență sporită în activități europene prin concentrare pe rezultate superioare în politici publice fundamentale; e) angajare comună de înaltă calitate a Statelor membre de a pune în aplicare competențele, resursele și puterile decizionale în toate domeniile.

Prin conținutul *Declarației de la Roma* din 25 martie 2017, Șefii de stat sau de guvern au prezentat starea Uniunii Europene, au analizat viitorul procesului de integrare și și-au exprimat toată credința în unitatea Europei. Uniunea Europeană nu înseamnă sloganuri, proceduri sau reglementări; ea este o Uniune unică, cu instituții comune și valori puternice, o comunitate a păcii, a libertății, a democrației, a drepturilor omului și a statului de drept, o forță economică majoră cu niveluri sporite de protecție socială și bunăstare. Europa ca entitate politică fie va fi unită, fie nu va exista deloc. Numai o Europă unită poate fi o Europă suverană față de restul lumii.

Nu există nici un „secret” despre consolidarea europeană din centrul Europei, realitate care evidențiază cel puțin trei aspecte: alianțele europene, rolul țărilor europene mici și mijlocii, factorul extern european.

În ceea ce privește primul aspect - alianțele - „cuplul franco-german” este nucleul central al Europei (un adevărat Super-Stat); cele două puteri central-europene au purtat războaie și au încheiat tratate de pace în Europa și tot ele au menirea istorică de a rezolva problemele de unitate statală a Europei. Când există deja moneda unică - Euro - și Piața internă europeană, se poate afirma că premisele Statului Federal Multinațional al Europei pot fi conturate.

Referitor la cel de-al doilea aspect, țările mici și mijlocii din spațiul european militează pentru obținerea unui loc performant lângă acest cuplu. De pildă, Polonia este vârful de lance în acest sens, bazându-se pe argumentele de victimă a nazismului, factor distrugător al comunismului prin mișcarea sindicală „Solidaritatea”, originea poloneză a fostului Papă Ioan Paul al II-lea din timpul Războiului rece și numirea polonezului Donald Tusk în funcția de președinte al Consiliului European. În Super-stat-ul preconizat, Polonia ar dori să figureze ca a treia țară în centrul Europei, adică: Franța - Germania - Polonia, conform Acordului de la Weimar. Dar chestiunile devin mai complicate, atunci când se iau în considerare pretențiile istorice ale unor țări europene importante: Olanda, Belgia, Spania, Portugalia, Grecia etc. Cât despre celelalte țări mici și mijlocii, îngrijorările lor sunt tot mai mari: probleme economice și sociale grele; lipsa de leadership de valoare. Despre România, ca țară europeană mijlocie, se constată o lipsă de ofensivă politică și diplomatică în competiția obținerii unui loc important în plan european. Lipsa de strategie politică, certurile partizane și individuale, corupția, moștenirea istorică a provinciilor românești (Republica Moldova, Basarabia, Bucovina etc.) reprezintă elemente care pun în dificultate negocierile de afirmare națională în plan european.

Al treilea aspect - factorul extern european - este hotărâtor: interesele geostrategice ale S.U.A., Rusiei, Turciei, Chinei sunt considerabile pe teritoriul românesc. Chestiunea esențială pentru România este de a identifica cele mai potrivite strategii și tactici diplomatice pentru a intra în filonul statal de aur al Europei. De aceea, soluția constituirii Statului Federal Multinațional al Europei este cea mai viabilă.

În concluzie, tema Identității Statale Europene Unice este de actualitate și dezbaterile despre aceasta reprezintă o necesitate istorică în sensul depășirii stadiului actual de organizare și funcționare a Uniunii Europene, caracterizat printr-un complex de instituții comunitare și interguvernamentale cu inițiative de coordonare a politicilor publice europene.

2. Statul Federal Multinațional al Europei: construcție modernă de dezvoltare

Deseori se afirmă că cel mai ușor lucru care se poate face într-o activitate este de a distruge, decât de a construi. Criticabilă din anumite puncte de vedere, totuși această judecată este adevărată, dacă se ține cont de faptul că gândirea distructivistă a omului pare a fi cea mai simplă cale de manifestare a sa, în condițiile în care ea este dominată de mecanisme instinctuale încă nedesluite, operează cu intenții ascunse, omite calculele complicate, are o perioadă de desfășurare de durată mică, distribuie haotic resursele umane și financiare. Toate aceste trăsături enumerate sunt opuse abordării constructiviste, concepție care se caracterizează prin forme complexe de creație și inovație, presupune existența unui proiect argumentat și calculat, stabilește scopuri și obiective reale, identifică idei progresiste, promovează valori superioare, elaborează norme raționale, solicită planificări pe termen mediu și lung și utilizează în spirit economic resursele alocate.

Organizarea și funcționarea Statului Federal Multinațional al Europei trebuie să se realizeze într-o concepție modernă cu structuri noi și într-o locație nouă din punct de vedere geografic, pe bazele teoriei constructiviste. Dinamicile interne ale procesului de integrare europeană și evenimentele istorice europene și internaționale au contribuit decisiv la promovarea intereselor Statelor membre.

2.1. Modelul de analiză constructivistă a Identității Statale Europene Unice

Situația actuală europeană solicită rezolvări și aranjamente de factură constructivistă, model de analiză care poate asigura o perspectivă progresistă a dezvoltării statale unice a Europei. Dezbaterile sterile, tergiversările intenționate, stările confuze, pozițiile contradictorii, disputele politice și ideologice în probleme europene, toate acestea încadrate într-unul din curentele de gândire - europenism, euroscepticism, federalism, euroatlanticism, atlanticism, naționalism etc. - nu pot rezolva problemele reale ale Europei, ci mai mult le agravează.

În jocurile geostrategice, geopolitice și geografice ale Europei, subiectul principal îl constituie problematica Identității Statale Europene Unice, supusă permanent la diverse provocări interne și externe. Teoria

constructivistă, cu obiectul, metodele și instrumentele sale de cercetare (Adler, 2002), poate renaște spiritul unitar și comun în dezvoltarea echilibrată a construcției statale europene unice, în special în prezentarea de clarificări, precizări, normări, standardizări cu privire la conținutul identității europene în general.

Pe acest fond, constructivismul consideră lumea ca un proiect în construcție, mereu în transformare și schimbare, teorie valabilă și în întemeierea Statului Federal Multinațional al Europei. Folosirea noțiunii de „construcție” și a termenilor săi afiliați (artefact, invenție, fabricare), dar și a derivatului său „constructivism” au devenit concepte des utilizate în știința contemporană și în activitatea cotidiană. Drept urmare, literatura de specialitate constructivistă identifică patru folosiri dominante ale acestui termen: a) construcția ca elaborare, cu participarea în acest proces a actorilor, domeniilor și formelor instituționale; b) construcția ca producție a teoriilor științifice, cu baza de plecare de la datele și observațiile empirice; c) construcția ca fabricare a artefactelor în laborator, activitate dependentă de resursele disponibile și de natura intervențiilor materiale; d) construcția ca obiect de gândire prin idei și reprezentări (Mesure & Savidan, 2006).

Constructivismul este o teorie care evidențiază rolul cunoașterii și aportul subiecților europeni cunoscători în interpretarea realității sociale europene; pe această cale, cetățeanul european poate înțelege rolul intersubiectivității și al contextului social, acțiunile actorului european și structurii organizaționale implicate și natura actului de guvernare europeană.

Constructivismul este o teorie care tratează aspectele sociale construite ale „realității europene” (Checkel, 2004). Actorii europeni nu pot lucra independent de mediul lor de activitate și de sistemele de valori comune; ei ajustează comportamentul lor în funcție de fiecare situație socială europeană construită. Noul program de cercetare constructivistă a dus la demararea unui reviriment al construcției europene după sfârșitul Războiului rece, proces în care dinamica intereselor naționale și internaționale s-au schimbat. Este vorba despre realizarea unei sinteze în teoria constructivistă unde realitatea europeană este intersubiectivă, determinată de credințele și convingerile partajate ale actorilor. Constructiviștii susțin că structurile politice, sociale, economice, de securitate și de apărare sunt prioritar determinate de ideile care partajează actorii internaționali, și mai puțin de raporturile materiale existente între ei, deoarece aceste structuri trebuie privite ca niște culturi construite pe idei, norme, valori, cunoștințe. Astfel, construcția europeană pune accentul pe contextul social, intersubiectivitate și natura constitutivă a regulilor și normelor europene, pe sublinierea importanței stucturilor normative și pe rolul identității în constituirea

intereselor și acțiunilor actorilor europeni (Smouts & Battistella & Venesson, 2003). Modalitățile de construcție identitară statală europeană unică vizează distribuția proceselor de cunoaștere și reconstruirea realității europene pe baza studierii naturii proceselor de instituționalizare și de socializare. Această reconstituire a realității vieții cotidiene europene pleacă de la cunoașterea și respectarea ordinii instituționale de către actorii implicați.

Plecând de la cele două teze esențiale pe care se fundamentează constructivismul - „construcția socială a cunoașterii” (nivelul teoretic al cunoașterii) și „construcția realității sociale” (realitatea materială sau practica socială) - este necesar a se identifica relevanța lor în construcția statală europeană unică și, în special, în marca Europei ca Stat Federal Multinațional (Guzzini, 2000).

Conținutul primei teze se poate traduce în termenii identității statale europene unice în sensul că ea are valoare teoretică dată de ideile, conceptele, semnificațiile și simbolurile create în acest domeniu, toate acestea fiind întruchipate într-o adevărată resursă intelectuală folosită de către liderii europeni în analiza și interpretarea realității europene actuale; este vorba despre construcția obiectului cunoașterii identității statale europene unice la nivel conceptual, operă ideatică realizată prin învățare, descoperire și inovație. Disputele referitoare la Identitatea Statală Europeană Unică la nivel teoretic au loc și în ceea ce privește relațiile de subordonare între agent (actorul european) și structură (sistemul insitucional). Teoreticienii în problematica funcționării societății umane își apără pozițiile care se concentrează pe ideea de „Stat”, deoarece sistemul internațional este de tip interstatal și numai „Statul” este acela care posedă monopolul de folosire a forței din partea indivizilor, organizațiilor interne și guvernelor. Or, Statul Federal Multinațional al Europei trebuie să se încadreze în această paradigmă (Wendt, 1987).

Conținutul celei de-a doua teze se poate traduce în termenii Identității Statale Europene Unice în sensul că ea are valoare practică (materială) dată de acțiuni concrete, experiențe cotidiene, evenimente istorice, cazuri particulare etc., demers în care sunt angajați și implicați liderii europeni pentru implementarea proiectelor și programelor europene; este vorba despre subiectul cunoașterii identității europene reale dotat cu cunoștințe și limbaj specializat care operează la nivel pragmatic, acțiune eficientă care demonstrează faptul că realitatea europeană poate fi transformată în mod concret spre constituirea unui Stat Federal Multinațional, fără să aibă secrete, miracole și mistere, ci numai în

conformitate cu înțelegerile comune convenite, motivele umane implicate și actele intenționale stabilite (Hacking, 1999).

Dacă în teoria constructivistă este vorba despre natura interacțiunilor dintre cunoaștere și lumea materială, atunci la nivelul Identității Statale Europene Unice această relație de reciprocitate se traduce prin existența condiționărilor între complexul conceptual al acesteia, făurit de-a lungul timpului pe continentul european, și modul său de aplicare concretă în viața și practicile europene. Constructivismul critic adresat Identității Statale Europene Unice vizează emanciparea comunității europene și orientarea acesteia spre o înțelegere adecvată a mecanismelor, instrumentelor, pârgurilor, aranjamentelor și negocierilor care stau la baza realității politice și sociale europene actuale (Delanty, 1997). Mecanismele și structurile europene nu funcționează în afara practicilor umane, ci ele se bazează pe apeluri intersubiective care fac realitatea materială europeană să fie semnificată. Susținătorii europeni ai constructivismului recomandă socializarea și difuzarea normelor în sistemul politic al U.E.; ei încearcă să demonstreze că instituțiile europene modelează comportamentul, preferințele și identitățile cetățenilor și guvernelor lor (Wiener, 2006).

Gândirea proiectivă vizează intuirea stării viitoare a Identității Statale Europene Unice, scopul final constând în realizarea Europei ca Stat Federal Multinațional, structură statală dotată cu constituție, regim parlamentar, însemne și simboluri europene. Finalizarea statală europeană unică se poate concretiza numai prin stabilirea unor strategii, obiective și programe clare cu acordul Statelor naționale și voința principalilor actori europeni. Din această perspectivă, constructivismul prezintă relevanță statală atunci când se iau în discuție rolul identităților naționale și internaționale, înțelegerile normative și cauzale în constituirea intereselor naționale, guvernarea instituțională și construcția noilor regiuni transnaționale teritoriale și non-teritoriale (Onuf, 2012).

Realizarea Statului Federal Multinațional al Europei ar trebui să fie rezultatul soluțiilor optime cu caracter constructivist în rezolvarea pozitivă a provocărilor identității statale europene în general. În cadrul acestui proces se manifestă un adevărat purgatoriu constructivist pentru tratarea problemelor identitare statale europene, cu luarea în considerare a stărilor trecute, prezente și viitoare ale Europei.

În concluzie, abordarea constructivistă se dorește a fi o opțiune teoretică și practică în rezolvarea provocărilor Identității Statale Europene Unice în scopul creării Statului Federal Multinațional al Europei. Premisa de

la care se pleacă este că într-o activitate umană este mai ușor a distruge decât a construi. De aceea, prin constructivism afirmarea Identității Statale Europene Unice presupune creație și inovație, proiecte argumentate și calculate, scopuri și obiective reale, idei progresiste, valori superioare, norme raționale, planificări pe termen mediu și lung cu folosirea economică a resurselor alocate. Totodată, teoria constructivistă poate reprezenta suportul rațional de natură progresistă și optimistă în identificarea compromisurilor și intensificarea negocierilor în procesul de dezvoltare statală europeană unică.

2.2. Zece teme de construcție identitară statală europeană unică

Teoria constructivistă poate fi o opțiune teoretică și practică rezonabilă în explicarea și rezolvarea celor zece teme (provocări) la adresa Identității Statale Europene Unice: *politică, leadership, management, suveranitate, juridică, istorică, ideologică, strategii de dezvoltare, comunicare, militară*. Stabilirea priorității unei teme față de cealaltă sau a unei succesiuni valorice a uneia față de alta poate fi variabilă, dar din rațiuni metodologice s-a preferat această ordine numerică. *Tema 1 despre politica europeană* în afirmarea Identității Statale Europene Unice este confirmată de faptul că Uniunea Europeană „este un regim politic cu contururi incerte, produs al unei duble inspirații: internaționale și statale. Această realitate marchează structura sa instituțională, modurile sale de decizie și punerea lor în aplicare și condiționează interpretările științifice și politice care i se dau. A înțelege funcționarea Uniunii Europene înseamnă a se cunoaște spiritul acestei ambivalențe, care din lipsă de model, este marca sa de fabrică” (Costa & Brack, 2011).

În prezent, Uniunea Europeană este un sistem politic marcat de dificultăți de legitimitate, deoarece este vorba despre o formă politică necorespunzătoare trăsăturilor parlamentarismului și lezează actorul clasic al acțiunii politice: Statul (Magnet, 2006). Legitimitatea U.E. este diminuată de absența unor obiective politice europene clare. Tratatul privind Uniunea Europeană enunță o serie întreagă de finalități și principii de guvernare, dar nu le ierarhizează. Dorind să mulțumească toate părțile implicate, nu s-a reușit să se dezvolte subiectele europene importante: piața unică, dezvoltarea durabilă, coeziunea economică și socială, delimitarea teritorială etc. (Costa & Brack, 2011). Dacă legitimitatea sistemului politic european este pusă în discuție, totuși anchetele de opinie (în special sondajele Eurobarometru)

indică faptul că cetățenii așteaptă de la Uniunea Europeană rezolvarea problemelor legate de mondializare: încălzire climatică, migrații, securitate internațională, aprovizionare cu energie, regularizarea capitalismului etc.

Mai mult, dezbaterile privind eficiența funcționării instituțiilor europene reprezintă o variantă a sfidării puterii politice în general. Această provocare se referă la critica adusă centralizării și caracterului elitist al sistemului politic european, elemente care nu respectă principiile logicii politice reprezentative (Costa & Magnette, 2007). În mod firesc, aceste critici au un impact și asupra Statelor membre în măsura în care există o cultură politică a cetățenilor și o credință în virtuțile organizației politice naționale, respectiv partidul politic.

De aceea, criticile pe care cetățenii le pot formula cu privire la regimul lor politic național, a instituțiilor sale, actorilor și politicilor publice sunt juste și compensate prin atașamentul față de națiunea care o susține. Pentru majoritatea cetățenilor, respingerea unui guvern sau a acțiunii sale nu însoțește imediat punerea în cauză a regimului însuși. Situația este foarte diferită la scara U.E., în sensul că la numeroși cetățeni europeni critica politicilor, instituțiilor, actorilor U.E. duce la respingerea globală a proiectului, cum a fost cazul în multe State membre pe timpul ratificării Tratatelor de la Maastricht, Nisa, Lisabona și Tratatului constituțional european.

Europa ca Stat Federal Multinațional trebuie să constituie un sistem politic democratic original care să se afle în relații de colaborare și cooperare cu alte țări din vecinătatea sa și să reprezinte un actor puternic în arena internațională. În momentul de față, Uniunea Europeană privită ca o asociație interguvernamentală de state democratice nu este suficientă pentru o reprezentare reală în activitatea internațională; numai o calitate statală nouă cu o formă de sistem politic federal multinațional ar fi soluția funcționării optime a Statelor naționale, atât în interiorul lor, cât și între ele însele.

Tema 2 despre leadership-ul european se constituie într-o provocare majoră la adresa Identității Statale Europene Unice. Tensiunile existente între instituțiile naționale și europene provin din incertitudinile referitoare la conducerea U.E. Responsabilii politici naționali și europeni au viziuni diferite, uneori chiar contrastante, despre leadershipul european, dezbaterile cele mai importante gravitând în desemnarea instituției fundamentale a U.E. cu rol principal de decizie. Dificultățile cresc în complexitate atunci când U.E. se consideră organizație internațională, funcționează ca piață unică, dezvoltă multe politici publice de la agricultură la tehnologii informatice și se dezvoltă ca entitate politică dotată cu valori și obiective europene.

Controversele pe tema conducerii europene sunt destul de tensionate între partizanii abordării interguvernamentale, care plasează Statele membre în centrul sistemului și care le consideră motoarele integrării europene în funcție de servirea intereselor lor naționale și cei ai abordării federale sau neofuncționale, care estimează că integrarea europeană depinde de deciziile instituțiilor supranaționale autonome. Pe acest fond, se consideră că întregul proces de construcție europeană este un acord dictat de asigurarea concordanței între „egoismele naționale” și discursurile integraționiste. Pe această temă, liderii naționali au acceptat acest acord în condițiile respectării principiilor suveranității naționale și a promovării intereselor economice, comerciale și de securitate. Totodată, susținătorii integrării europene, respectiv federaliștii și „părinții fondatori” ai acesteia, își prezintă contribuțiile lor progresiste la realizarea proiectelor unei Europe politice și federale, temă principală a Congresului de la Haga încă din anul 1948. Or, construcția Europei ca Stat Federal Multinațional ar rezolva pe deplin această problemă (Costa & Brack, 2011).

Problemele de leadership european se amplifică tot mai mult în cadrul relațiilor de vecinătate, inter-regionale și inter-continentale ale Uniunii Europene. În ceea ce privește relațiile de vecinătate, Uniunea Europeană dezvoltă programe de cooperare cu țările din zona mediteraneeană și țările de la frontierele sale de sud și est. Totuși trebuie luat în considerare faptul că dezvoltarea acestor relații este destul de dificilă, în condițiile în care multe țări din acest spațiu se află în crize politice și sunt dispuse la instabilitate, cum ar fi țările arabe din nordul Africii (Egipt, Libia, Tunisia) sau statele de la frontiera de est de unde vin valurile de emigranți către spațiul Uniunii Europene. De asemenea, la semnarea acordurilor inter-regionale și intercontinentale cu parteneri din Africa, Asia și America liderii europeni și-au împărțit competențele în funcție de interesele geostrategice în relațiile cu țări cum ar fi: Brazilia, China, Japonia, India, Canada, Rusia și Statele Unite al Americii.

Componenta managerială a Uniunii Europene reprezintă *tema 3* de afirmare a Identității Statale Europene Unice, cadru în care se descriu, pe de o parte, relațiile structurale și funcționale între instituțiile europene înseși, iar pe de altă parte, între acestea și Statele membre. În cadrul acestui proces, rolul fundamental îl are Comisia Europeană care se ocupă cu dezvoltarea construcției economice europene. Pe acest fond, se poate constata că integrarea europeană a permis economiilor naționale să opereze o tranziție rapidă spre economia de piață, schimbare care a determinat ca Uniunea

Europeană să se identifice ca o mare putere economică mondială și ca un actor important în acordarea sprijinului financiar țărilor în curs de dezvoltare. Prin afirmarea puterii sale „civile”, Uniunea Europeană a devenit un actor-cheie în promovarea păcii, democrației, drepturilor omului și multilateralismului la scară globală (Costa & Foret, 2005).

Sub aspectul provocării manageriale la adresa Identității Statale Europene Unice, se poate aprecia că Uniunea Europeană are o mare contribuție la guvernarea globală, atât prin promovarea unui model de democrație națională și supranațională, cât și la asigurarea impactului acestui model asupra democratizării vieții internaționale. Or, funcționarea Europei ca Stat Federal Multinațional ar spori șansele succesului în guvernarea globală, deoarece indicatorii de valoare și putere a unui Stat unic trebuie luați în considerare în orice tip de negocieri. În acest sens, încă de la crearea sa în 1950, Comunitatea Europeană a jucat un rol principal în consolidarea democrațiilor în statele membre fondatoare și asociate care au fost eliberate de diferite dictaturi. Transformările democratice supranaționale și transnaționale au devenit mai radicale după 1989, odată cu extinderea U.E. spre Europa centrală și de est, mai precis cu țările eliberate de comunism.

Piața internă unică europeană este una din cele mai mari din lume, fiind susținută de competiția economică între Statele membre și rolul euro ca monedă internațională. Regulile pentru funcționarea optimă a pieței comune libere europene sunt create pentru a face față competiției economice internaționale și pentru afirmarea U.E. în calitate de actor global cu o identitate economică internațională distinctă. Acest set de reguli este dezvoltat în raport cu problemele globalizării, în special cu actorii economici internaționali, statele și companiile multinaționale. În acest context, cea mai acerbă competiție se află în cooperarea economică cu S.U.A., realitate care s-ar schimba în mod pozitiv odată cu dezvoltarea Europei ca Stat Federal Multinațional.

Suveranitatea europeană, conținută în *tema 4* de promovare a Identității Statale Europene Unice, pune Statele naționale în situația de a acționa la nivel general în rezolvarea problemelor europene. Cei mai afectați în acest proces de identificare europeană sunt cetățenii Statelor membre, în condițiile în care timpul de euforie europeană s-a diminuat, chiar dacă în cercurile elitelor politice, administrative, economice și sociale europene se recunoaște cu greu această realitate. Această indiferență de adeziune a cetățenilor la ideea identității europene se complică mai mult, atunci când pe prim plan se pune chestiunea respectării suveranității Statelor membre. În acest context, U.E. este acuzată nu numai că nu respectă principiile care au fondat

democrația în Europa, ci și pentru faptul că a adus atingere competențelor instituțiilor naționale, punând în cauză „contractul social” care fundamentează regimurile politice naționale. După cum se știe, de la Jean-Jacques Rousseau, suveranitatea națională este concepută ca o primă condiție a libertății popoarelor: statele trebuie să fie suverane pe teritoriul lor național (guvernarea „prin popor pentru popor”) și suveran în exteriorul acestuia: adică refuzul de orice dominație în relațiile internaționale și de orice ingerință externă. Or, integrarea europeană și globalizarea pun în cauză, în general, esența identității naționale. Deseori cetățenii Statului național trebuie să accepte o normă europeană, chiar dacă ea este adoptată contra avizului reprezentanților naționali din Consiliul U.E. și din Parlamentul European. Or, existența Europei ca Stat Federal Multinațional ar dovedi un caracter legitim de suveranitate europeană, model de aplicare a schemelor supranaționale în plan european.

Tema juridică, privită ca provocare sub *numărul 5*, este cea mai dinamică în asigurarea Identității Statale Europene Unice, deoarece aceasta pune în dezbatere confruntarea dintre sistemele juridice naționale și conținutul dreptului comunitar. Constituționalizarea U.E., proces care solicită stabilirea fundamentelor statale europene, nu s-a mai realizat și nu a răspuns din punct de vedere legislativ preocupărilor cetățenilor europeni, situație care a declanșat reticențe și regrese din partea Statelor membre cu privire la evoluția construcției europene, deși perspectiva europeană federală de dezvoltare reprezintă un obiectiv strategic fundamental (Trenz & Wilde, 2011). De fapt, este o cerință care confirmă conceperea Europei ca Stat Federal Multinațional într-un cadru de organizare juridică europeană avansată care ar duce la diminuarea euroscepticismului cu subiectele sale preferate despre denunțarea procesului de integrare europeană și negarea bazelor formării unei identități europene unice reale.

Baza legală și instituțională, prevăzută în tratatele europene, constituie un element fundamental de reglementare a identității europene, deoarece prin acest atribut se asigură distribuirea echilibrată a competențelor juridice la nivelul U.E. și cel al Statelor membre. Mai precis, este vorba, pe de o parte, despre cadrul legal general al acțiunii externe a U.E. în stabilirea competențelor sale internaționale privind încheierea acordurilor internaționale, participarea în organizațiile internaționale, afirmarea personalității sale juridice, iar pe de altă parte, cooperarea Curții de Justiție a Uniunii Europene cu alte organisme juridice internaționale.

Odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona (1 decembrie 2009), transformat cu această dată în Tratatul privind Uniunea Europeană consolidat (T.U.E.) și în Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene (T.F.U.E.), faza de reforme instituționale și juridice s-a încheiat, cel puțin pentru o perioadă de timp nedeterminată. Noile conținuturi ale T.U.E. și T.F.U.E., în ciuda absenței obiectivelor ambițioase ale Tratatului constituțional și a unor lipsuri procedurale, au adus multe răspunsuri și clarificări la întrebările rămase în suspans încă de la Tratatul de la Maastricht, astfel: s-au întărit puterile și competențele Parlamentului European; s-a recunoscut rolul partidelor politice europene; s-a introdus un nou sistem de vot majoritar în Consiliul U.E., mai simplu și mai bine adaptat la extinderile europene viitoare, care a intrat în vigoare din anul 2014; s-a generalizat recursul la codecizie în cadrul procesului de negociere între Consiliul U.E. și Parlamentul European; s-a conferit personalitate juridică Uniunii Europene pentru recunoaștere identitară în relațiile internaționale; s-a instituit funcția de președinte permanent al Consiliului European; s-a raționalizat distribuirea competențelor între nivelul național și cel european; s-au propus idei de justificare a regimului politic și juridic european, consacrându-se un loc special problemei democrației reprezentative europene; s-a luat în discuție funcționarea modelului federal european de către cei mai activi partizani ai integrării europene; s-au stabilit criterii clare de alegere a președintelui Comisiei Europene, președintelui Consiliului European și Înalțului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate; s-a analizat caracterul dual al Uniunii Europene (interguvernamental și federal); s-au stabilit rolurile și pozițiile reprezentanților Statelor membre în sistemul instituțional european (Consiliul European, Consiliul U.E., Parlamentul European, Comisia Europeană, reprezentantul cetățenilor europeni, actorii agențiilor europene); s-a dezvoltat instituția cetățeniei europene; s-a redactat Carta drepturilor fundamentale; s-a introdus procedura de inițiativă populară (cetățenească).

Cele mai sensibile probleme de Identitate Statală Europeană Unică se regăsesc în *tema 6*, subiect care evidențiază moștenirea istorică a Europei dominată de-a lungul secolelor prin împărțiri și redistribuiri teritoriale, ambiții de suveranitate, purtarea celor mai crâncene războaie și încheierea de convenții și tratate pe baza înțelegerilor marilor puteri europene. Istoria continentului european este ambivalentă: pe de o parte, ea s-a dezvoltat încă din Grecia antică pe baza unor valori comune și cu opțiuni de integrare ale acestui teritoriu al lumii; pe de altă parte, destinul istoric s-a derulat cu numeroase conflicte în diverse epoci, națiunile europene epuizându-se în

numeroase războaie, cele mai cumplite având un caracter mondial în secolul al XX-lea. Important este faptul că, în prezent, Uniunea Europeană trăiește o lungă perioadă de pace și utilizează metode pașnice de rezolvare a conflictelor de natură diplomatică, economică și militară. Experiența comunitară a reușit să pacifice relațiile între Statele membre, deși mai există fricțiuni între liderii acestor țări, iar sentimentul național rămâne încă mereu viu. Cu atât mai mult, cetățenii europeni nu-și doresc războaie și nici nu renunță la beneficiile liberei circulații și la garanția drepturilor lor fundamentale (Costa & Brack, 2011).

În plan european încă mai există dificultăți cu privire la existența deficitului democratic și chestiunea cetățeniei europene, transmițându-se liderilor politici și cetățenilor mizele centrale de funcționare ale U.E. și necesitatea reformării cadrului său instituțional. Acest fenomen a contribuit la o revizuire repetată a tratatelor, proces ghidat de voința de luare în seamă a așteptărilor cetățenilor în materie de acțiune publică și de continuare a „democratizării” U.E., demers început cu alegerea Parlamentului European prin vot direct în anul 1979 (Eichenberg & Dalton, 2007).

În ciuda dificultăților la care U.E. a făcut față în anii 2000 (creșterea euroscepticismului în opiniile publice, greutatea în reforma tratatelor, birocrație în activitatea Comisiei Europene, stagnarea numeroaselor politici publice, tensiuni cu responsabili naționali), construcția europeană a dobândit o autonomie distinctă și s-a bazat pe o normativitate reală, situație care a condus la realizarea unui echilibru funcțional între sistemul politic instituțional european și sistemele politice naționale (Lacroix & Coman, 2007).

Tema ideologică, nominalizată cu *numărul 7*, își pune amprenta în mod substanțial în afirmarea Identității Statale Europene Unice. De la epoca Renașterii la Iluminism și apoi la era contemporană, aspectele ideologice s-au afirmat sub forma cosmopolitismului, universalismului, catolicismului, colonialismului și imperialismului. De-a lungul timpului, implicarea Europei în probleme ideologice s-a făcut de la filosoful german Immanuel Kant, teoretician în probleme de cunoaștere rațională, la sociologul german Jürgen Habermas, specialist în teoria comunicării. Cosmopolitismul modern susține ideea potrivit căreia pacea structurală europeană trebuie să se realizeze prin reconciliere, recunoaștere, cooperare între foștii inamici și construcție democratică. Urmare a concretizării acestei ideologii, Uniunea Europeană a devenit un „imperiu cosmopolit”, o insulă de libertate comparată cu modelul

westphalian, deși spațiul european încă nu poate fi considerat a fi liber de tensiuni, conflicte, dispute și contradicții.

Strategiile de dezvoltare europeană reprezintă *tema 8* de afirmare a Identității Statale Europene Unice. De fapt, aceste strategii sunt concretizate în politicile publice europene astfel: politica agricolă comună; politica comună în domeniul pescuitului; politica industrială; politica de piață internă; politica de audiovizual, cultură și media; politica de învățământ, formare profesională și tineret; politica de combatere a fraudei și corupției; politica fiscală; politica vamală; politica de cercetare și inovare; politica de funcționare a societății informaționale; politica energetică; politica de transporturi; politica de protecție a consumatorilor; politica de protecție a mediului; politica de sănătate publică; politica regională; politica de ocupare a forței de muncă, afaceri sociale și egalitatea de șanse; politica de dezvoltare prin cooperare; politica de extindere; politica de relații externe; politica de justiție, libertate și securitate; politica externă și de securitate comună; politica de ajutor umanitar; politica de asigurare a drepturilor omului.

O multitudine de aspecte referitoare la promovarea Identității Statale Europene Unice se manifestă în *domeniul comunicării europene*, temă cu *numărul 9*. Prin activitățile concrete de cultură, creație și comunicare se definesc particularitățile spirituale ale fiecărei națiuni europene, se cunosc aspirațiile și modul în care europenii se raportează unii la alții și la lumea înconjurătoare, se recunoaște mediul european de viață, se afirmă stilul de viață europeană și se manifestă comportamentele culturale europene.

În Uniunea Europeană, prin procesul de comunicare se aduc la cunoștința cetățenilor europeni subiecte despre dezvoltarea economică, ocuparea forței de muncă și asigurarea coeziunii sociale. Dacă la începutul constituirii comunității europene, sfera comunicării ținea exclusiv de competența Statelor membre, după anii 1980 s-a conturat o viziune comună în acest domeniu. Scopul principal al reglementărilor europene în materie a fost de a unifica tendințele de comunicare în care să se manifeste spiritul european, pentru a face față concurenței cu alte culturi mondiale, în special americane și asiatice.

Realizarea complexului militar european unic ridică o serie întreagă de probleme în întemeierea Statului Federal Multinațional al Europei în raport cu alte puteri militare ale lumii, aspecte prezentate în *tema 10* de afirmare a Identității Statale Europene Unice. Pe acest fond, Politica Externă și de Securitate Comună (P.E.S.C.) este unul dintre instrumentele Uniunii Europene pentru organizarea și desfășurarea relațiilor sale externe. Dar în conformitate cu conținutul tratatelor europene, Politica de Securitate și

Apărare Comună (P.S.A.C.) este o componentă esențială a P.E.S.C., fiind o parte integrantă a acesteia. Deocamdată Uniunea Europeană nu are un complex militar autonom care să-i definească identitatea statală europeană unică, ci toate aspectele militare au un conținut declarativ cuprins în conceptul de securitate și apărare comună. În acest caz, Uniunea Europeană este un actor internațional cu putere militară limitată, accentul fiind pus pe forța sa economică, politică și socială și pe calitatea sa de model în cooperarea regională. În mod concret, este vorba despre influența multidimensională a „puterii civile” pe care Uniunea Europeană o exercită în lume, simbol de recunoaștere care se distinge prin politici non-militare, cum ar fi relațiile comerciale externe, ajutorul umanitar și inițiativele internaționale de pace.

Dar trebuie luat în considerare faptul că puterea economică europeană reprezintă criteriul fundamental în delimitarea puterii militare a Statului Federal Multinațional al Europei, cea din urmă sprijinind-o pe prima din toate punctele de vedere. Aceste două forme de putere - economică și militară - se completează reciproc și au diferite niveluri de dezvoltare în anumite condiții social-istorice. Or, Europa are nevoie și de putere militară în afirmarea identității statale proprii prin constituirea unei structuri unice europene de apărare: EUROARMATA. În mod concret este vorba despre o structură militară puternică destinată să-l apere pe „cetățeanul european” în condițiile unor mari transformări geopolitice și geostrategice în lume.

În concluzie, Identitatea Statală Europeană Unică se află sub incidența unor mari provocări (teme) de care trebuie să se țină seama, mai ales în contextul ultimelor evoluții de construcție europeană, proces în care s-au intensificat dezbaterele și disputele între partizanii euroscepticismului și cei ai europenismului. Din toată această complexitate teoretică și practică trebuie să câștige spiritul european, deseori aflat la intersecția intereselor geopolitice și geostrategice, cu progrese și regrese, cu derularea unor stări optimiste, dar și cu existența unor evenimente dramatice.

Concluzii

Întemeierea Statului Federal Multinațional al Europei ar putea constitui cea mai mare realizare geopolitică a secolului al XXI-lea. Argumentele acestei aserțiuni vin în favoarea întemeierii unei entități statale europene unice, proces care ar scoate Europa dintr-o stare de provizorat politic și geografic, oferindu-i o arhitectură nouă cu trăsături de legitimitate,

unicitate și originalitate. În acest mod, Europa ar avea identitate proprie și ar fi recunoscută politic și juridic pe plan internațional.

Reconstrucția identitară a Europei ca Stat Federal Multinațional s-ar încadra în elementele fundamentale ale acestei creații: Constituție nouă; instituții politice europene eficiente; administrație europeană modernă; capitală europeană nouă într-o locație geografică central-continentală; complex militar tehnologic propriu; însemne și simboluri de recunoaștere identitară statală europeană.

Națiunile europene care ar face parte din entitatea statală federală unică ar putea beneficia de semnificații și avantaje deosebite: recunoaștere istorică; acceptarea nivelurilor diferite de dezvoltare economică, socială, culturală și tehnologică în teritoriile europene; manifestarea diversității lingvistice europene; respectarea tradițiilor particulare ale fiecărei entități naționale europene; exprimarea liberă a ideologiei religioase și a faptelor de conștiință ale fiecărei națiuni europene.

Adevărata identitate europeană nu poate fi cunoscută dacă nu i se pot dezvălui toate fațetele existenței sale deschise spre comunicare, negociere, strategii și programe de acțiune. Încă nu se poate vorbi despre evoluțiile Europei dacă nu se stabilește cu claritate identitatea acesteia, atât ca Stat federal multinațional unic, cât și ca așezare geografică.

În consecință, identitatea europeană s-ar putea relaționa cu temele esențiale ale Europei statale federale unice în dublu sens: pe de o parte, identitatea europeană reprezintă un concept fundamental care solicită clarificări și interpretări de valoare științifică, iar pe de altă parte, provocările identității europene trebuie rezolvate în regim de urgență pentru a se evita situațiile de crize interne și internaționale. Tocmai de aceea, Europa ca Stat Federal Multinațional trebuie construită în spirit constructivist, avându-se în vedere zece teme (provocări), astfel: politică, leadership, management, suveranitate, juridică, istorică, ideologică, strategii de dezvoltare, comunicare, militară. Numai prin avantajele teoriei constructiviste se pot elabora soluții viabile pentru întemeierea unui Stat Federal Multinațional al Europei: pe de o parte, „Stat federal” cu putere centralizată, în cadrul căruia să se afirme caracterul unitar, integralitatea și omogenitatea spațiului european; pe de altă parte, „Stat multinațional” în care să fie cuprinse toate națiunile Europei.

References

- Adler, E. (2002). *Constructivismul și relațiile internaționale*, în Carlsnaes, W. & Risse, T. & Bodin, J. La République, vol. 1, cap. VIII.
- Burdeau, G. (1989). *Traité de science politique*, Tom II. Paris, France : L'Etat.
- Checkel, J. (2004). *Social Constructivism in Global and European Politics: A Review Essay*. Review of International Studies, 30 (2).
- Comisia Europeană. (2017). Cartea Albă privind viitorul Europei, COM (2017), Bruxelles.
- Comisia Europeană. Retrieved at: <http://ec.europa.eu>
- Costa, O. & Brack, N. (2011). *Le fonctionnement de l'Union Européenne*. Belgium: Editions de l'Université de Bruxelles.
- Costa, O. & Foret, F. (2005). The European consociation, an exportable model? Institutional design and relations between politics and religion. *European Foreign Affairs Review*, 10(4).
- Costa, O. & Magnette, P. (2007). *Une Europe des élites ? Réflexions sur la fracture démocratique dans l'Union européenne*. Belgium: Editions de l'Université de Bruxelles.
- Declarația de la Roma, 25 martie 2017.
- Delanty, G. (1997). *Social Science: Beyond Constructivism and Realism*. Minneapolis: University of Minnesota.
- Djament, G. (2005). *Le débat sur Rome capitale. Géohistoire d'un choix de localisation*. *L'espace géographique*, 4.
- Eichenberg, R. & Dalton, R. (2007) Post-Maastricht Blues: The Transformation of Citizen Support for European Integration, 1973-2004. *Acta Politica*, 42 (2-3).
- Elmhorn, C. (2001). *Brussels. A reflexive world city*. Almqvist and Wiksell International, Stockholm.
- Encyclopaedia Universalis. (2008). France, Paris, Vol. 9 (14).
- Ferry, J.M. (2000). *La question de l'Etat européen*. Paris, France : NRF Essais, Galimard.
- Guzzini, S. (2000). *A Reconstruction of Constructivism in International Relations*. *European Journal of International Relations*.
- Hacking, I. (1999). *The Social Construction of What ?* London, England: Harvard University Press.
- Kelsen, H. (1989). *Théorie pure du droit*, Paris: Dalloz.
- Lacroix, J. & Coman, R. (2007). *Les résistances à l'Europe: cultures nationales, idéologies et stratégies d'acteurs*. Belgium: Editions de l'Université de Bruxelles.

- Magnet, P. (2006). *Le régime politique de l'Union européenne*, 2nd edition. Paris, France : SciencesPo Les Presses.
- Malberg, C. (1921). *Contribution à la théorie générale de l'Etat*.
- Mesure, S. & Savidan, P. (2006). *Le dictionnaire des sciences humaines*. Paris, France: Presses Universitaires de France - P.U.F.
- Onuf, N. (2012). *World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations*. London, United Kingdom: Routledge.
- Smouts, M.C. & Battistella, D. & Venesson, P. (2003). *Dictionnaire des relations internationales. Approches, Concepts, Doctrines*. Paris: Dalloz.
- Teló, M. (2005). L'état et l'Europe. *Histoires des idées politiques et des institutions européennes*. Bruxelles, Belgium: Cortext.
- Therborn, G. (2008). *Identity and capital cities. European nations and European Union*. In Furio Cerutti, F. & Sonia Lucarelli, S. (2008). *The Search for a European Identity. Values, policies and legitimacy of the European Union*. London, United Kingdom: Routledge.
- Trenz, H.J. & Wilde, P. (2009). *Denouncing European Integration: Euroscepticism as a Reactive Identity Formation*. RECON Online Working Paper Series.
- Uniunea Europeană. Retrieved at: http://ec.europa.eu/index_ro.htm
- Wendt, A. (1987). *The Agent-Structure Problem in International Relations Theory*. International Organization.
- Wiener, A. (2006). *Constructivism and Sociological Institutionalism*. London, United Kingdom: Palgrave Macmillan.